

Prisplata na citu god 3 for, na pol god 1 for, 50 nov., na četvert, 75 nov.
Za Srbiju 30, 15, 7 1/2 groša. Izlazi svake Neulije jedanput.

Pisma svakoverstna predmeta molimo na uredničko uputiti.
Neprijetelja naprimamo.

God. II. U Kalači

U Četvrtak 25. Svibnja 1871.

Broj 21.

Književnost.

Što ne rodi to se neplodi. Nikad nisam vidio vlatu u bašti bez cvata, ta takva bi baštar iz vrtla u mah izbacio, a zar bi domaćin trpio tako drvo, koje ne cvati ni ploda ne nosi. Eno vam u Evangjelju primera — kako se smokvenici priti sikira što ploda ne nosi, krv u tilu nevrije, mozag se ne razliva, živci se ne miča ako sve to nije nadahnio duh — koga običajno dušom imenujemo, tielo umire — kad duh izdahnjiva. Rode! mili rode! kad se oni koji knjige pišu i štiju od tebe raztavlja, onda ti duh uzimlju, tilo živi o zraku, duša o jeziku — onaj čisti krv i mozag, a ovaj stvara misli i riči, što se nepodmladjiva to stari, vene, slabi i umire. A poklem je narodni jezik — kano duh dišući narodna života — zato da neoslabi, da neostari da neizamre mora se podmladjivat, i to opet po misli i riči, tilo je meso — pa se mesom rani, narodni jezik je duh, pa se duhom rani radja, stvara, jači snaži — što se sve očituje kao misao i rič, a svašta da bude ranom ljudskom, mora se pripravljat, spravljat, mišat, kuvat: evo ti dakle umovanje, eto ti govora — a sve to da se ne izgubi izkuplja se perom, shranjiva se u knjižnice, i da se na sve strane vilajeta raznese stavlja se na mašinu, koja pod imenom štampa radja i stvara knjige. A buduće ona sila koja sve to kreće, zove se intolligentia to jest obrazovanost, koja leži u onih glavah: koje su svrhu jednog naroda postavljene kao svećenici

učitelji, ravnatelji, sudie i. t. d. ako se te glave odrode odkrenu, onda njev duh neulazi u tilo roda, već se razidje po zraku bez traga, i onda nije čudo ako neima knjigah da ih štijemo, da se mislima i ričima hrani duh naš, da se tako opet rodi u nami misao i rič, i da rodjena ne vene, ne slabi nestari, neumire. Al eto pružaju nam ruku braća Hrvati pomoćnicu — po Družtvu Svetog Jeronima da nam udieli kruha duševna za duh bunjevački i šokački, da neuvene misao, i neizgubi se rič bunjevačka; al ne, neuzimajte taj kruh — zagraktiče gavrani, smrti narodne virni i vridni mustulundzie, — jel će te postat Srbiji i Hrvati, a to su ljudi koji za vas kuvaju jid i spravljaju otrov, tako će zagraknuti — gavrani, koji se oko mrčine neznanosti i gluposti u crnoj odori tminah i mraka izkupljaju; to hoćedu — vele oni — da od vas počine dušmane magjarah vaših bratja, s kojima od stolitjah pod jednom krovu živite i jednom vodom Dunavskom se pojite; e ako narod neima dušah prijateljskih u svećenici u učitelji, on sve poviruje što lisice izmisle — da lav od glada pogine — pa narod jel njegov duh nedobiva kruha misli i riči, vene dok neuvene pa i rič jezika krasna s njim neizamre. No željni smo vidit tog junaka: koji će se usuditi tim lisicam u oči pogledati, zaista potribno je junačtva, da tko izjavi da je rad živiti samostalno kao bunjevac i šokac, pak kao ravnopravan brat svojeg brata magjara, već mu je dozvoljeno da je samo ukućanin, i to ne žele magjari jel su oni veledušni i pravedni, već one izrodice — koji bi magjarom, da im poviruju da su oni prave izrodice,

kano žrtvu svu svoju narodnost prineli; znatoželjni smo vidit: hoćel se naći svećenik učitelj, od drugih sad nemože biti ni misli, koji bi smijo u knjižnicu svoju uneti plod roda Hrvata — pametnih mudrih, zabavnih korisnih za svakog slaviana potribnih knjižicah, koje je izdalo plemenito Društvo Sv. Jeronima; grakniće Gavrani — da su to misli koje nepripadaju mozgu bunjevačkom i šokačkom; reće: to su riči koje nisu na kalupu našeg jezika složene — samo da se nenadje koji bunjevac koji bi te knjižice sebi nabavio — da podhranjiva svoj duh mislima i ričma, koje nam daju učeni i mudri i ljubljani braća Hrvati.

Ipak uz svu neprijatnost, koju na svakom koraku nalazi slavianska književnost, nadam se da će se naći u rodu bunjevačkom i šokačkom sinovah i kćerih, u kojih srcah valjda će se barem ona želja probudit: da pogledaju u te knjige i vide, jel to istina što na nas tako nemilo potvaraju i govore: da smo dušmani našeg roda — koga u propast ludo gonimo, i da su otrovne, pune jada i jida knjige Hrvatske — koje bi tribalno spaliti ko jednoč one u Efezu? ili je to istina: što mi kažemo: da te knjižice zadržaju našu rodjenu majčinu rič, koja će plemenite misli i riči u našem duhu uroditi, i srcu puna vire, ufanja i ljubavi čuvstva oživotvoriti, radi ovi ovde biližimo knjižice po tom plemenitom Društvu 1870 i 71. godine izdane: Poviestnica Hrvatskoga Naroda t. j. slavianskog napisao Simon Balenović. Radnja Čoviku Dužnost i Blagodat, napisao Ivan Fiamin. Danica koledar i Ljetopis Društva Sv. Jeronima. Učitelj Dobrašin Pripoviedka napisao Ivan Trski, izdalo je te knjige Društvo Sv. Jeronima. Junak će biti roda svojeg koji će smiti te knjige kupiti, da nauči ono što je dobro — ulie u pamet svoju što je lipo — i primi u srce svoje što je Bogu drago, sebi i svojem izkrnjenom potribno — koristno. Mi s naše strane spasom svoje duše jamčimo: da će Bogu zahvalit — što ih je sebi nabavio, jel je neprocinjiljive nauke za svoje osobeno — obitelno, i društveno stanje stekao, i mnoge časove u najplemenitoj zabavi duševnoj priživio.

DOMACI POSLOVI.

Z A K O N

u pogledu ravnopravnosti narodnosti potvrđen 7-oga prosinca a obnarodovan 7-oga prosinca 1868. godine.

(Produženje.)

Drugi odsik 7-oga §-a pod b) veli, da kad sudu druge općine pridstanemo, onda se možemo osim državnoga jezika i jezikom one općine služiti, koji je ona za dilovodni i zapisnički usvojila. Kad bi dakle bunjevac tražio koga sudom u Sz.-Tamašu, mogao bi bunjevački svoju tražbu podnet, jer je dilovodni a i zapisnički jezik općine u Sz.-Tamašu srpski, a tome je bunjevački srodan, pa bi ga lako mogli razumit.

Treći odsik istoga članka pod c) naredjuje, da prid svojim srezkim sudom (szolgabirovom) ili u varoši prid varoškim birovom (summarnim usmenim sudom) svako dilovodni ili zapisnički jezik svoje općine upotribljavat može. Kad bi na primer u Subatici bunjevci po 2-om članku ovog zakona, kao što je pravedno — zaktivali, da se u političkoj općini i njev jezik kao dilovodni ili zapisnički usvoji, onda bi po ovom 7-om članku imali pravo, da se prid varoškim sudom svojim t. j. bunjevačkim jezikom služe. To bi sve lipo bilo, al je najveća nezgoda, što i u mistama, di su bunjevci u velikoj većini na primer u Subatici ili u znatnome broju kao u Somboru i po mlogi seli, nigdi bunjevačkoga jezika nije; činovnici ili su magjari ili nimci ili na poslidak, što bi istina po nas još najmanje nesrića bila — Srbi, što za naš jezik ili vrlo malo il nimalo nemare. Kako bi mogli dakle zakonitim putem i sridstvima doskočiti toj nezgodi? 2. — i članak ovoga zakona daje nam ključ u ruke. Na noge dakle zakonitima bunjevci, zauzmimo najprija domaće ognjište, pribriremo se oko svoje kuće pa stupimo pouzdanom nogom tamo di se osićeamo, da smo u većini, ili brojimo barem jednu petinu općinara i poištimo prava i za se što po zakonu našem jeziku pripada. Kad bunjevac sa ostalim državljanima jednake terete snosi, uredu je da i jednaka pava uživa. Pa kad jednom u općinama bilo seoskim ili varoškim zakonito zemljište svoje zauzmemo, onda podjimo dalje, i zaktivajmo, da se na osnovu ovoga i idućega članka i po seli, po varoši i gradomedji, di god nas je u petini i naš bunjevački jezik za dilovodni i zapisnički usvoji t. j. da i unutrašnje zvanične poslove i zapisnike bilo kod općine bilo kod sudova pored magjarskoga i na bunjevačkim jezikom vode, pa kad ovo postignemo, a poštić lako možemo, samo malo odvažnosti i patriotičkog zauzimanja: onda smo jeziku našem u zvaničnom poslovanju za uvik dostojno mesto osigurali. Poziv i zadatak bi bunjevačkih patriota a naime parnika bio, da puk u ovom pogledu obavješuju, da ga u zborove prikupljaju, tu pravo što mu zakon u pogledu jezika daje — njemu razlože, i da ga pozovu, da ili usmeno priko svojih općinara ili pismeno općini pridstavku radi upotribljavanje jezika njegovog podnese. Pa kad jednom jezik naš bude u općini zapisnički onda se neće više sa jezikom natezati, nego će se postaviti morat takav zvaničnik, koji jezik puka potpuno govori, i na tom jeziku zvanične poslove obavljat umi. I onda bi se prostrano polje otvorilo radu na bunjevačkom jeziku. Bunjevac bi mogao sve podneske tražbe, tužbe, molbenice svima prvostepenim sudovima na svom jeziku podneti, pri raspravi mogao bi se svojim jezikom braniti, a po 8-om članku imao bi pravo zaktivat, da mu se tražba, tužba ili molbenice na istom jeziku na kom ju je pridao — odpravi, da se odluka, rišenje i prisuda na istom jeziku donese, kao svidok da se bunjevački islušava, i izkaz istim jezikom u zapisnik uvede. Ako bi se pak medju spisima i takovih našlo koje on nerazumi, da mu se to naši potumaći. Samo jedan odsudan korak i sve bi dobiveno bilo.

(Slidi.)

TURČIN U BOSNI.

PIŠE —IKT— BOŠNJAK.

γ) NOVAC.

Nijedna država još nije tako uboga glede vlastitih novaca kano što je država turska. Pokraj svih bogatstva zemlje, što bi se mogla pomoći različitim rudami, ona je

prisiljena tudje novce imat, kano : austrijske, francuske, i ruske; i da joj još ovih novaca u državi nije, narod bi moro, kao u prastara vrimena, u trgovini s malom iznimkom minjati stvari za druge jednake vridnosti.

Dok Srbija pod turskom šibikom drhta, ova se njezinim rudama nepomože, a kad se ona na svoje noge oprie, poče kovati vlastite novce. Sve drugi zna upotiebit na dobru svrhu, samo turska ako se hoće koristiti, neznajuć si sama pomoći, valja da udari u trgovinu ubitačnu po zemlje i narode si podčinjene. Prija dvi tri godine vrčiše se usta čifutima na rude bosanske, i zbilja mal se nedogodi da ih i nekupiše; ali se ipak taj atentat na budućnost naroda bosanskoga nikako osujeti. Valjda je porta dobila prst po nosu zato što je čifut competent bio. Srića!

Ipak nek nitko nemisli da i ono malo novaca turskih što kolaju po narodu veliku njemu korist donose. Sami Turci njih vridnost pobijaju kupeć porez; dapače nika, prem svoje neće nipošto primiti: jedini novac što stoji u svojoj vridnosti jest dvaestak — 5 nov. —; njegaje istina primiti, dapače ga sama iziskuju, ali ga prosti narod nemože češće put kroz više mjeseci ni viditi, kamo ti će njim vas porez izplatiti. Nego što radi? Red mu je druge novce kano dukate, rublje i. t. d. na štetu davat tako, de dok za jednu godinu porez izplati mora štetovat gotov $\frac{1}{3}$ na njima.

δ) GRADJEVINA JAVNIH CESTA.

Što se tiče važnog poduzeća vladina izime podizanja javnih cesta; svaki čovik istineljubitelj valja da izpovidi kako zla, tako i dobra koja po uzdizanju ovih naroda ima.

Osman paša pridšastnik Safet paše Gubernatora ostavi dobru uspomenu u narodu; uzdigav ceste naime olakše obćenje sa svimi krajevi države; a i sam narod trpiti uzdižuć ih znadu nadvisiti svaku korist odtale izviraću. Narod bo, po vrh svih daćah i porezih, i taj teret valja na svoji pleći da nosi sam brez ikakve podpore državne. Kako ćemo viditi odmah.

Narod u Bosni, izuzam njevoliko stotina trgovaca, izključivo, kako smo već naprid spomenuli, bavi se poljodilstvom. Zato ako ili godina izda, ili se usiv u zemlju za vrimena ne baci već on dodje do skrajne nevolje. Zato prvo zlo pripričiti ne imajući u svojoj vlasti, barem nastoji da zarana baci usiv u zemlju, te tako, koliko je moguće, očito se nevolji neizvrgne. Ali ipak svake godine ako ne vas narod a ono barem nikih okružja na premaljeće natoliko se obtereši gradjevinom puteva, da neima kad okopat, požet, otrgat. Jednom riči: ako što i baci u zemlju nemože nadostat da skine plod; te tako mu drugo nepriostaje za slideću godinu, nego da ju nastupi neimajuć u žitnici ni vreće kukuruza ili pšenice, što mu je jedina nada bila, jerbo se rado i odtale koji novčić iztirat, te platiti porez, koji mu se ni tad umanjiti neće.

A kako životare pri radu? Tamo odu mnogi koji kod kuće drukčije s njevoliko dice nemože živit, osim što danas izradi to im sutra bude za uzdržanje. Te kad ode na put tko će se brinut djecom što će jesti; a što će on poneti da se može uzdržavat priko dva tri miseca radć na putu? Plaće nikakve nedobivajuć tamo, a neimajuć što poneti prisiljen bude na kradju. Te tako kud se putevi budu koje godine uzdisat, radnici kao skakavci opustoše bašču, pojidu tudje kukuruze u zeleni. Eto još gore nevolje. A kad toga nestane red mu je bižat kući, te

mu i zato valja nekoliko misecih biti u tavnici i platiti globu. (Slidi.)

KUĆNI POSLOVI.

Z o m b o r. Čast i hvala g. Bunjevcu, koji se u Bunji i Šok. novinama revno brine, da se naš rod prosvitli, duševno i tvarno osnaži i — akoje moguće — sačuva od uništenja. Šteta što g. B. neima mlogo drugova, da s njima složnim, ujeditim glasom viču, da se naš rod probudi iz duboka sna, kojim se prido, i da slidi druge narode, ako neće da ga švaba iztiska iz Bačke. Da je teško naš rod opriateljiti sa sridstvom, osobito ako s troškom idje, koje vodi izobraženju, — to je mogo opaziti g. B. i u svojim krugu, buduć da našeg roda sinovi većim brojom sebe zadosta mudre, velike rabadžije drže, ako i ne uče potribne nauke, i vara ih ko oće i u svaćemu napreduju kao rak. Zato g. B. neima podpuno pravo, kada krivi svećenike, učitelje, da ne nastoje upoznavati s našim rodod Bunji i Šok. novine. Ta to je baš poznato da imamo škula, pak opet mlogi, osobito naši Bunjevci ne šalju dicu u njih, već kažu da i njev otac, dida nije išo u škulu i štijo novine i opet je dobro živijo, sto i jače jutara imao. Ovake vrsti ljudima zabadava govoriš da su sada druga vrimena: i višt okretan tare glavu da može živiti, a koji ništa nezna dotiraće do torbe i batine. Zabadava ovakima govoriš da su sada ustavna prava rasširita na sve gradjane, da oni izbiraju poslanike na sabor, koje pravo njevi očevi dide nisu uživali i sada s nama brez nas ne gazduju, i zato već potribno je da su gradjani sada razumniji, ubavistitiji, što brez ućenja nemože se dostignuti. Zabadava govoriš da je gospodin Bog nama duševne sile dao, da mi ove razvitjavamo, potribna koristna znanja osvojimo, al kako ćeš osvojiti, napridovati ako nećeš da učis. I tako naš rod može se karati, što njemu ne triba ni škula ni novine, već prido se neznanosti nemarljivosti, kojoj ako se ne odrekne, ne promine na bolje, ne obhvati duševno izobraženje, izvrsnije vodeenje gazdaluka, sigurno da će upasti u raku, koju sam sebi kopa sadašnjim vladanjem. Što g. B. priporučiva, da se jedan broj B. i Š. Novina pučkima, našeg roda školama na stranu dice šalje, mi to ne odobravamo; jerbo za dicu je mliko, a ove novine zadržavaju jilo za jači želdac, to jest pišu se ne za dicu, već za zrilije osobe i drugčije svaki bunji i šok. učitelj ovog imena dostojan triba da ima ove novine*); i kad opazi u njima, što je koristno za veću dicu, na kraj škulskog pridavanja, može njima zgodne članke prošitati kao na primer velik Petak, šarena jaja, od gazdaluka, i. t. d.

Mi misto pridloga g. B. za koristno držimo, da svećenici, učitelji opomenu starešine selske, kad se oni sami ne sićaju, da za sebe, selsku kuću pridplate na ove novine, pak kada neima zvaničnog posla kod selske kuće, misto praznog divana starešine ove novine mogli bi štiti, sebe izobražavati, u kojima i nikidan odveć koristan članak bio je baš za starešine.

A ovo ne bi mlogo ni koštalo, svaki bunji šok. starešina priko godine tri četiri ice vina manje nek pije, i s ovim za šteditim novcom mogli bi pridplatiti i na dva broja, i čitajuć ove novine dušu kripiti, izobraživati. Starešine! ne žalite ovo nekoliko forinti, koje bi skupa

*) To bi radostno bilo, da je istina, al žali bože nije; premda bi spremljeni bili siromašnijim učiteljima i bez novca List.slati. samo da zaišću. Ured.

izdala za vaše duše, izobraženje: „sigurni možete biti, da priko godine ako ćete štiti ove novine sasvim prosvitliti, ubavistitiji u mlogima stvarima, kao novi ljudi ćete postati, na stazi pravice, kriposti, zakona, dužnosti snažniji biti.“
Matarić.

RAZNE VISTI.

— Na ugarskom kormilu velike se promine sgadjaju. Ministar pravosudja, Bodo Horváth, muž pun učenosti i odvažnosti ostavku je već pridao. Grof Gjuragj Festetich, ministar pered Njeg. Veličanstva takodjer je svoje mesto grofu Weinkheimu, bivšem ministru unutar-njih poslova, ustupio. Pogovara se, da će i Gorove, ministar komunikacije, zahvaliti. Sve ovo i još to ako u obzir uzmemo, da je narodna stranka u trojednoj kraljevini sjajne pobjede održala pri izborima zastupničkim, lako mogu taki događaji nastati, koji će sadašnju desnu stranku na ugarskom saboru razdrmati.

— Kako „Srbski Narod“ javlja u Petrogradu se očekuje carski ukaz, kojim se poljsko kraljevstvo sasvim utilovljava ruskom carstvu i od njega načiniće se generalna gubernia. Misto francuskog zakonika, po kome se sudilo u Poljskoj, zavešće se ruski građanski zakonik.

— Pariška komuna je odlučila da voli Pariz porušiti nek ga versaljskoj vladi pridati. Palaču pridsidnika sadašnje francuske vlade je već porušila, pa zatim i čuvenu kulu na trgu tako zvanom Vandom (Vendôme), koju je stari Napoleon od 1200 zarobljenih topova sgradio za uspomenu slavnu svojih sajnih pobjeda i francuskog naroda. Ova kula, vrh koje je svitlio kip Napoleonov u rimljanoj odići, kad se gradila stala je u podrug miliuna franaka. Prid komunom ni crkve nisu svete, ona i te robi. Al' mal ako joj nije posljednji sat kuenuo.

— Bismark, pruski kancelar, pridlaže da se iz harača od Francuske dobivena, koji oko pet hiljada miliuna franaka sačinjava, dva fonda ustanove za invalide i za ratnu blagajnu; a ono drugo što ostane da se među nimačkim državama podili. Vrlo je znamenito što Bismark hoće da stalnu ratnu blagajnu utemelji, to nas na stare Rimljane spominje, koji su nepristano rat vodili protiv drugih naroda.

— Moltke, taj čuveni pruski general, kome mogu Nimci sve njihove pobjede zahvaliti, kad su ga bogato hteli za njegove usluge nagraditi, ništ nije primio, govoreć, da je to njemu velika nagrada, kad u miru može živiti. Ritki dokaz ljudske vrline!

— U Albaniji ustanak se podigao protiv Smajil baše.

— U Persii taki glad vlada, da na dan i po hiljadu pomru.

NOVIJE.

— Kako nam najnovije visti javljaju, potpuno zauzeće Pariza za tri četiri dana se očekuje. Već na više misti vije trobojna zastava, al zato se komuna očajano bori.

— Delegatie 22. Svibnja su se sastali. Ugarske delegatie je pridsidnik Gjuragj Majláth, a austrijske Šmerling, bivši austrijski kancelar.

— Srbski narodni sabor takodjer je otvoren u Karlovcima.

TRGOVINA I OBRTNOST.

* Subatica 16. Svibnja. Naš ovogodišnji tako zvan „zeleni vašar“ bio je vrlo dobro zastupljen, pored svega toga što je ujedno i u Somboru i u V. Bečkereku vašar bio. Konja bilo je na ovom vašaru toliko, koliko valjada nikad više nije ni bilo, istina vrlo lipih je konja malo bilo i što je dotirano, to je na veliko cinjeno. Na dobre konje bila je jagma, plaćao se par po 1000—700—600—500 i 400 fr. a. vr. Sridnje konje slabije su uzimali, bar one koji nisu potribni pod soldate, jer trgovaca je dosta došlo, koji su kupovali konje pod honvede, za liferovanje.

Marva je vrlo skupa bila; debeli volovi prodavali se od 300 do 440 fr. a mršavi od 160 do 280 fr. a. vr. Krava je dobrim mlogo bilo, prodavale se po komadu od 60 do 125 fr. a. vr.

Ovaca je prilično bilo, prodavao se par po 11 do 16 fr. a. vr. sa jaganjcima.

Svinji su priličnom cinom prolazili.

Trgovci koji prodaju robu — espap — na riv, nisu imali najbolji vašar. Drugi dan u ponediljak oko 10 sati u jutru, udarila je bujna kiša i padala je sve dokasno u noć, te je time vašar rastiran, drugčije bio bi ovaj vašar trajniji i bolji.

* Subatica 19. Svibnja (u petak). Današnji nediljni vašar — pijaca — bila je sa ranom slabo ništo snabdivena. Nepristane kiše pokvarile su put sasvim, pa ne mogu ljudi ranu na pijacu donesivati.

Cina je rani bila kao i prošlog nediljnog vašara, samo što je žitu cina sa nekoliko novčića po maži skočila.

Cinjenik peštanski 20. Svib. Vuna vrlo fina s koža strižena 130—132 fr., sridnjofina jednostrizena 93—96 fr.; litnja 86 fr. Nagodbe su ugorene na vunu b. Šine za 290 franaka, na grofa Šomčićevu za 146 fr. u srbru. — Svinji 27½—28½ n., iz Srbije 28—28½ n., za iznos 29 n. — Mast sa sudom 35—35½ fr. — Slanina 29—30½ fr. — Šljive iz Bosne 11½—12½ fr. — Grah bili 4 fr. 60—80 n.; sitan 5 fr.; grašak 6—7 fr., sočivo 4½—7½ fr. — Paprika 13 fr.

CINA RANĀ. Pešta, 20-og Svibnja. Čisto žito Banatsko: 83 fnt. 5 fr. 40—50 nov. 87 fnt. 6 fr. 10—20 n. — Tisansko, Peštansko Stol.-biogr: 83 fnt. 5 fr. 45—55 n. 87 fnt. 6 fr. 15—25 nov. Bačvansko: 83 fnt. 5 fr. 40—50 nov. 86 fnt. 5 fr. 95—6 fr. 5 nov. — Raž 78—79 fnt. 3 fr. 80—85 n. — Ječam 68—70 fnt. 2 fr. 95 n. — 3 fr. 45 n. — Zob 43—45 fnt. 3 fr. 84—93 n. — Kukuruz, požunac 82 fnt. 2 fr. 85 n. — 3 fr. Uzimajuć fnt. polag djumr. maže.

Visina vode Dunavske.

Pešta 23-og Svibnja 8' 4" nad 0. Požun 22-og Svibnja 7' 9" nad 0.

Poruke uredništva.

Sz.-Ištvan: G.; — Žumberak: ž.; — Subatica: Š. — uvrsti će se.

BUNJEVAČKA I SOKAČKA VILA.

V U K I L I S.

Sastav se stari kurjačina
S mladim lisom na stanu gazdinskom
O po noći kada im je vrime.
Nit se glede nit se pozdravljaju,
Već se svaki na posao daje :
Mrki vuče oko tora njuši,
Mladi lijo kokošinjak gleda.
Al im danas loša srića bila,
Ter sve odsvud zatvoreno bilo.
Na to vuče, da ga jadi minu,
Stade lisu krotko popovati :
„Mladjan družo drzovit kradljivče,
Za rana si na kradju se dao,
Hudu kradju bezzakonje mrzko,
Rano glavu u torbu vrgao ;
A i neznaš da te svuda čeka
Skrovna zamka i olovo težko.
A bolje bi za te mladog bilo,
Da se dadeš redu i kriposti :
Te proživiš u lipom poštenju
Mnoge dane i radosti mnoge,

Kano i ja što ih sad uživam,
Te se samo još za mlade brinem
Koje dodjoh potražiti ovde.“
Na to njemu lisac odvratio :
„Stari vuče za nevolju svetče !
Lijepo ti stoji popovanje,
Šteta vična što kaludjer nisi :
Ti bi pola svita obratio,
I ja bi se uz te posvetio ;
Samo da se tu sastali nismo
I da ne znam sve stanove tuda,
Gdi si klao i harao grdo,
Gdi te vidih, a ti mene nisi.
A ovako stari živoždere,
Idi popuj gdi te nepoznadu,
A mi znanci krašćemo ko dosad.“

* * *

To je slika one varalice,
Koji rado uvik drugog kara,
A on sam je gorji od gorjega.
J. Timarić.

MILANA HISTORIČNA PRIPOVIDKA ZA MLADEŽ I ZA RODITELJE.

OD NIKOLE GJORGJEVIĆ VUKIĆEVIĆA.

RASTANAK.

(Produženje.)

„Ljubi Boga, ljubi Spasitelja našeg, i kloni se od svakog zla. Pak ako čuješ da je smrt okove moje za navik raztrgla, pomisli, da si ove materine riči i od mene na smrti mojoj čula. Vladaj se po tima ričma, pa će Bog, — koi je po neispitanjim sudbama svojim tvoju mater tako rano k sebi primijo, i koi ti oca sad oduzima, — nas sve troje na nebu opet sajediniti.“

„Pogledaj draga kćeri moja ovu kolajnu na zlatnome lancu, koju mi je naš svitli car za moje zasluge dao. Ja sam je sakrijo ovdje u moj pojas kad su neprijatelji vrata iztavili, i sad je ne mogu pogledati a da nepomislím, kako je nepostojana srića zemaljska. Onda me je car sa zlatnim lancem nagradio, a sad moram kao kakav zločinac gvozdene lance nositi! — Uzmi ovu kolajnu, kao spomen od oca tvog. Čuvaj je dobro, i nemoj je ni u najvećoj nuždi prodati. Ona ti može posli moje smrti od velike potrebe biti. Š njome ćeš ti dokazati moći da si kći kneza Branslava.“

„Kolajna je ova od zlata ali izrizane na njoj prilike i riči više vride nego ono zlato, od kog je sakovana. Gle, na jednoj strani pridstavljeno je zracima okruženo oko božije s podpisom „S nama Bog“ Sitjaj se dite moje uvik da je Bog svagda s nama, da božije oko vidi sva dila, sve misli i same najtajnije umišljaje duše naše; budi uvirena

da dokle se Boga bojimo, dotle nas i Bog čuva, i nitko nam nauditi ne može; jer je s nama Bog. — S druge strane vidi se na kolajni krst s podpisom „Sin božiji“. Kad god vidiš ovaj znak spasenja našeg častni krst, siti se onoga, koji je iz ljubavi k čovičanstvu na krstu umro. Mi ljudi moramo za života mlogo patiti i trpiti, ali ko ima tvrdu i postajnu viru u raspetoga Spasitelja, ko se vlada po njegovoj svetoj nauci, koji sve bede i uvrde trpljivo snosi i za njih neprijateljma svoima ljubav ukaže, taj će kadar biti sve nevolje i svako zlo pobediti, i tako sebi vinac slave u božijem carstvu zaslužiti. I mi sad moramo mlogo trpiti i podnositi, ali trpljenje to nije ništa prama onoj slavi koja nas na nebu čeka ako mi pri svem tom Bogu virni, i u dobroditelji postojani nebudemo, i ako sva iskušenja i sve muke naše do kraja trpljivo izdržimo. O, onda će nas sladki glas Spasitelja priduristi.“

„I sad klekni kćeri moja da te blagoslovim.“ Milana klekne, sklopi ruke, i spusti glavu pobožno i žalostivo. Otac joj metne okovanu ruku na glavu i blagoslovi je ovim ričma : „Svemogućí Bog da te blagoslovi dobro dite moje, i blagi gospodin i spasitelj naš Isukrst da bude s tobom na vike.“ Milana brizne plakati. Otac ju još jedanput zagrlí i rekne : „Ja te nigda zaboraviti neću sladka moja Milano, i u samoj najdubljoj tavnici moliću se Bogu za zdravlje i spasenje jedinice moje. Obećaj mi se samo da moje savete nauke nigda s uma smetnuti nećeš, i da ćeš se po njima svagda i u svakom slučaju vladati.“

„O sve, sve ću rado ispuniti dobri moj oče, samo jedno ne. Ja neću, ja ne mogu tebe ostaviti. Možda će suze moje krutoga kneza Strašimira umilostiviti, pa će mi dopustiti da te do tavnice pratim i tamo posluživati mogu.“

Sad se začuje na novo vika u dvoru. Strašimir je izdao bijo zapovist, da se polazi. Nikoliko četnika udju u sobu i povedu okovanog kneza. Milana se bila uhvatila za otca i molila, da i nju s njime u tavnicu povedu, ali je oni neposlušaju nego kneza silom iz ruku njenih odtrgnu, izvedu ga u dvorište, koje je gorećim buktinjama strahovito osvitljeno bilo. Velika kapija bila je već otvorena. Četnici bijahu svi na konji, i svaki držaše za uzdu još po jednog osedlanog konja. Dvoja velika kola bijahu napunjena s popljačkanjim stvarima. Kneza Branislava bace na nike taljige, i dobri ovaj starina, morade na zimi i mrazu drčajući očekivati sudbinu svoju. Strašimir gordo uzjaše svog osedlanog zelenka, i da zapovist, da se krenu. Konjanici obkole taljige, i s usklikom i pivanjem krenu se u Brestovac. Kapija se odma za njma uzvuče.

S briga se polagano salazilo, i Milana mogla je nuz kola otčina trčati. Plaćući i s podignutim rukama zamoli ona Strašimira da joj dopusti pokraj otca sisti, ali nečovik ovaj nehtide ju ni pogleda svog udostojiti. Kad se s briga sidju, Strašimir zapovidi da se brže idje. Konjanici obođu konje, kočijaši ošinu bičevima, i najedanput ih u mraku i divljem trku nestane. Milana je po mraku i na kiši za njima trčala, dok nije od teškog umora iznemogla i pala na zemlju.

SIJANJE PROJE.

(Konac.)

Proja u zemlji tako razpružava svoje žilice, ko pauk u ćošku svoju tančicu. Zato nemožemo je faliti da bi kripost zemlje zaštedila, jel baš u društvo onih rastita spada, koja više iz zemlje nego iz zraka žive, al nije razmažena, da se želi baš u mekanom i u grdno namišćenom krevetu izležavati, njoj je dobra i tvrda ledina, a kad te nemaš pristaće ona i na mekotinu, jedno samo iztraživa: da zemlja ne bude soparna, jel ako je u taku ulegneš možeš je češljat zubačom i gladit drljačom koliko god hoćeš, neće ti se vesela iz kolvike uzbuditi. Nato ti triba pazit: da u zemlju na toliko se udubi da joj koren ostane pokriven, pa sunce joj tabane neopeće, jel će onda prije vrimenta ostarit pak ploda neće doneti. Tu nije prid gazdom nepoznato: da je proja dobro zaodivena, klica joj ko u povoj uvijena — pa mnogo od tog zavisi: na koliko je koja u zemlju upala, i koliko vlage dobila, da se pokrene i iznikne — odud slidi da navadno u narašćaju nejednaka se pokaziva ko dica koju mater više godina jedno za drugim radja, čemu se gazda neraduje, jel kad je jedna struka vele zriła druga se proturiva iz klasa, a treća zarudjiva pa gazda ne zna se odljučiti: šta da čini, kojoj da ugoditi, i najposli se odljuči: da i onu poslidnju dočeka, veli da više budne, pak navadno manje dobije jel dva tala se prospe dok treći dozria. Zato da ovoj nesgodi doskočimo, već na oranje triba paziti, da bude jednako, pa nikad ne triba propuštiti, oranje zubačom proći, po kojim načinu brazdice će se većma izjednačiti, i krevet za zrno jednak se nabaviti. Najbolje bi bilo — kad je oblačno posijati, a drugčie s oranjem barem jedan dan čekati, da vlaga po svako zrno postane jednaciya. Ako je kišovito i nisu brazdice jednake onda

zrno koje je dublje palo kasnie klija, a u suši, to isto ranie nego ono koje se na višljem tavanu nastanilo. Ako je nužda navalila — da je na misto izginjene litine postavimo, dobro je ako so bez škode može zemlja uzorati, al to nije neobhodno potribno, dosta je ako se dvaput zubačom prodere prije i posli sijanja. Ako se pak bojimo da i ono malo vlage iz zemlje neizčezne što ju u prolitje valja dobro čuvati, onda je dosta zubaču samo jedanput, i to posli sijanja privući. Od sijanja do žetve proja gazdu više ne napastuje, al onda svu njegovu pozornost iziskuje, jel ako nezna sgodit vrime žetve to može i zrno i slamu izgubit, jel ako je prizrijala, zrno izteče a slama se ukorovi, dakle najbolje će gazda činiti ako će nato paziti imal već što zrna na zemlji — i kako je to opazio, oma valja kosom u nju udariti — i u maloj rukoveti barem dva dana ležeću ostaviti. Vezat, ili tovarit, vozit to je sve najpodobnie večerom činit, kad se odpušta. Pazit triba da se vlažna ili sirova ne dije što lako se može sgodit ako se u jutru, kad je rosna, snaša jel onda se lako podpari.

Ante Szabély.

KAKO TRIBA ENGLEZKE FAJTE SVINJE DRŽATI.

Mlogi kažu, da su englezki svinji najbolji; jel se jedno prase za godinu do tri maže može nahraniti. Š njima na slideći način triba obhadjat.

1) Englezki svinji zahtivaju veliki svinjak, koji svaki dan triba izčistiti i s friškom slamom prostrt.

2) One koje hoćemo za razplod ostaviti ne smiju mladji od po godine biti, kad ih pod nerist puštamo; i nije probitačno duže ih od tri godine na ovu svrhu držati.

3) Krmaču, koja se prasi, više puta triba na ledinu puštiti.

4) Srodstvo svinja škodljivo je za razvitak njihovih potomaka. Zato više puta triba nerista ne samo proiniti već to njeg iz daljine nabaviti.

5) Ako se krmača zimi prasi, to triba da u vrućim svinjaku biva, jel prasici koji gotovo golušavi na svit izidju drukčije mogu se smrznuti.

6) Svinjak, gdi se krmača prasi, triba da je u svezi s jednim drugim manjim, u koji kroz jedna vrataca mož prilaziti iz većeg svinjaka. To zato, kad prasici malo porastu da se mogu naobaško hraniti.

7) Za prvih osam dana, kad se krmača oprasi, triba svinjak misto slame s plivom prostrt, jel se u slami prasici lakho mogu od krmače pogaziti.

8) Posli četiri nedilje kad prasice hoćemo odljučiti, dvoje triba pod krmačom ostaviti, jel kad bismo sve na jedanput odljučili, to bi moglo za krmaču škodljivo biti.

9) Tu baš nije nužno ženskog spola prasice, koje hoćemo hraniti, uštrojiti; jer se i brez tog dobro hranu.

Knjižtvo. U Zagr. „Kat. Listu“ štijemo: da knjižara Drag. Pretnera u Dubrovniku izdaje Pridike Kalića Dubrovčanina (rod. 1739. umr. 1816.) Te svi hvale koji rukopis prigledaše. Knjiga će izaći u velikoj osmini. obsizati od prilike 550 str. u tri dila. Cina je 3 fr. od šta polovica 1 fr. 50 nov. ima se poslati do 30. lipnja t. g. druga polovica kad bude primljen drugi dio. Poslije roka pridplate skaće cina sa 60 nov. Putnicom pošarskom s najlakše šilje pridplata.